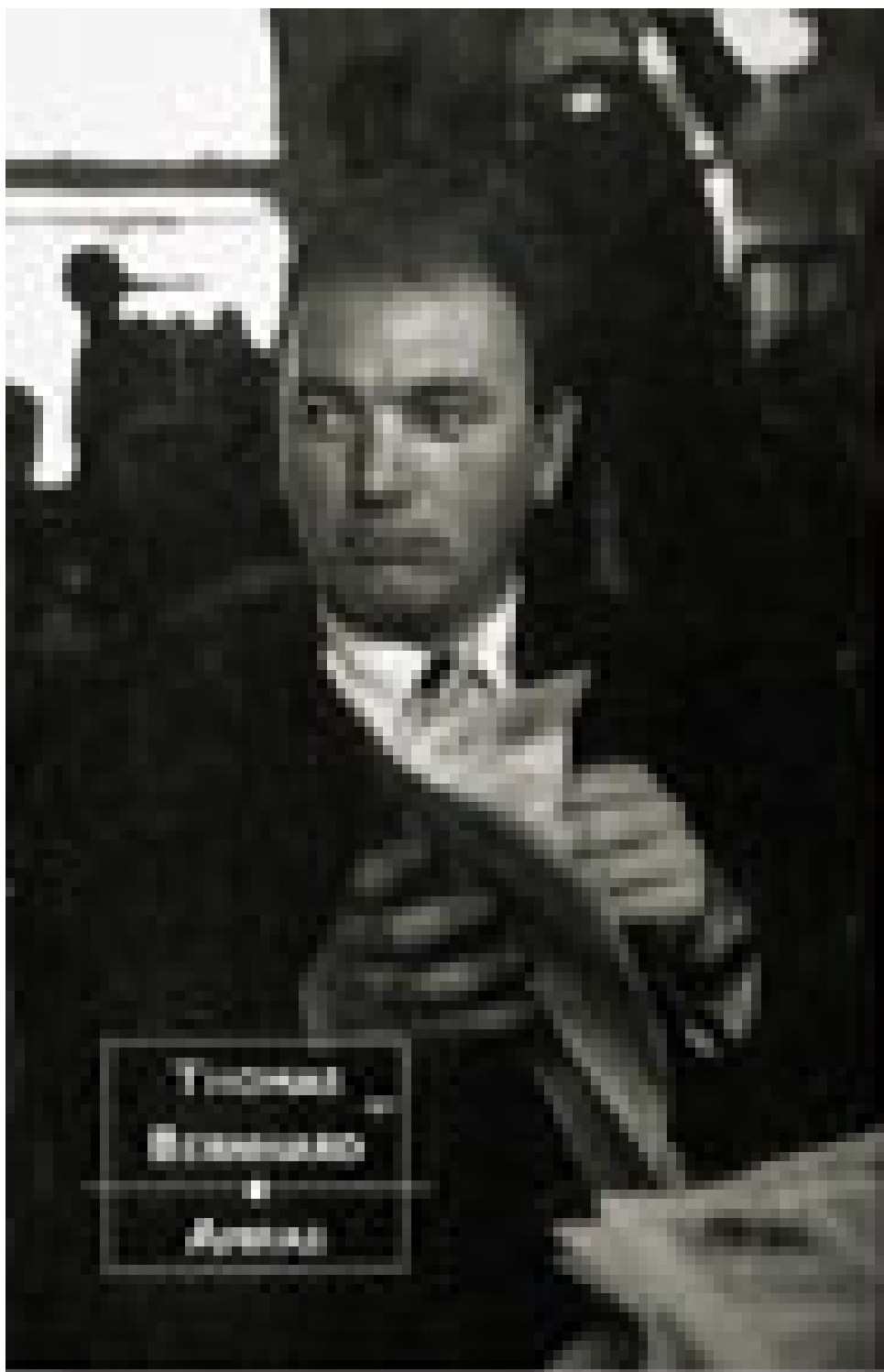

”... som må gjøre oss alle skamfulle”

BOKOVERSIKT

Med de forannevnte ord ender en av de korteste romaner jeg kjenner. Hele setningen som avslutter 70 sider med komprimert skam, stigma og skyld, er: ”på våre galehus hersker det tilstander som må gjøre oss alle skamfulle.”

Der ender han, fortelleren som overlever. Virkningen av skammen, skylden og det doble sosiale stigma av morens ydmykende sykdom og farens ruinøse stormannsliv betinger at han ender der, selvsagt, selv om – eller snarere – fordi han overlever.

Denne slutten er logisk. Han som tilfeldigvis har unnsloppet morsslektens skambelagte arv og familiens skandaløse fellesdød, han unnslipper likevel ikke den sosiale skammens ødeleggende kraft. Han kan ikke late som om ingenting var hendt, som om livet var levbart etter dette, som om selvbildet var forblitt usplintret. Hans 20-årige liv og hans studier stanser da han, sammen med sin ett år yngre bror Walter, inngår i en foreldrevalgt flukt fra ruin og sykdom: kollektivt selvmord. De unge menns livsprosjekter blir underordnet foreldrenes dødsprosjekt. Deres rett til å være blir neglisjert. Deres egenverd blir ignorert.

Krenket til bunnen av sin eksistens, kan de ikke leve videre, selv om de overlever der og da. Walter tar sitt liv to måneder senere. Fortelleren selv er blitt så hjemløs at ingen referanser lenger er tilforlatelige. Krenkelsen og nedverdigelsen utgrenser ham fra det vanlige livet og de vante fellesskap. Skammen som følger med det gjør ham til den gale. Det tvinger ham inn i et nytt fellesskap som han ikke kan identifisere seg med. Derfor hans avsluttende setning i et brev til onkelen som i sin tid "reddet" ham.

Romanens forteller, en av Europas mest respekterte og kritiske stemmer etter den annen verdenskrig, leverer med denne korte historien en bastant anklage mot alle som ved å misbruke sin makt og autoritet voldtar andres verdighet. Voldtekt, uansett hvilken form, ødelegger og dreper det voldtatte menneske langsomt. De fornedrede, krenkede og skadede fyller, i kraft av sosial utstøtning som Pierre Bourdieus glitrende analyser har synliggjort, både fengsler og galehus. De fyller også sykehus.

Derfor er skam et sentralt medisinsk tema.

Anne Luise Kirkengen

Oslo

Publisert: 30. juni 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 16. februar 2026.